

Σκοπός της παιδείας η ανακάλυψη και η μετοχή στην ομορφιά.

Κάθε φορά που βλέπω ένα λιόδεντρο θυμούμαι την πρώτη δασκάλα μου, που μας έβαλε να ζωγραφίσουμε μια ελιά, κι ύστερα μας μίλησε για το θαύμα της ζωής, πως από το κουκούτσι της ελίτσας που τρώμε βγαίνει αυτό το υπέροχο δένδρο, πόσο ζει, πόσο αντέχει στη ξηρασία, στους αέρηδες. Μας μίλησε για το ξύλο της, τους καρπούς της, το λάδι, που είναι τροφή και φάρμακο, το θυμιάμα που είναι το δάκρυ της ελιάς, κι έδεσε με την όψη της, μύθους και ιστορίες, από τη θεά Αθηνά ως την Παναγιά κι από τη Δήμητρα ως τον καλό Σαμαρείτη του Ευαγγελίου, κι από τους Ολυμπιακούς αγώνες ως την ειρήνη και την ευτυχία, που επαγγελλόταν το κλαδάκι της ελιάς, που κουβάλησε στο στόμα του το περιστέρι, που άφησε απ' την κιβωτό του ο Νώε. Δεν τα θυμούμαι πιά όλα όσα είπε τότε και δεν χρειάζεται να τα θυμούμαι. Χρειάζεται όμως να θυμούμαι με ευγνωμοσύνη πως από κείνη τη μέρα άρχισα να βλέπω όλα τα δένδρα με άλλο μάτι, άρχισα να τα αγαπώ, άρχισα να μπορώ να διακρίνω την ομορφιά, τη χάρη, τη μεγαλοσύνη τους.

Είχα πολλούς δασκάλους και καθηγητές στα μαθητικά μου χρόνια. Ντρέπομαι που το λέω, αλλά δεν θυμούμαι πολλά πράγματα απ' αυτά που για χρόνια ολόκληρα μου έλεγαν, έτσι που καμιά φορά αναρωτιέμαι μήπως δεν πήρα και πολλά πράγματα από το σχολειό. Όμως, μεγάλη ανοησία μου, γιατί όταν σε λιγάκι γαληνεύω καθώς βλέπω τα χρώματα στο ηλιοβασίλεμα, σκέπτομαι πως ξέρω ένα σωρό πράγματα για τον ήλιο, τον αέρα, το σύμπαν, χωρίς να θυμούμαι ποιος μου τα δίδαξε. Και όταν μαγεύομαι καθώς κοιτάζω μια όμορφη ζωγραφιά ή ακούω μια όμορφη μουσική, ή διαβάζω ένα ποίημα, αναγνωρίζω πως κάποιιοι με έμαθαν να διαβάζω, κάποιιοι με έμαθαν να διακρίνω το όμορφο από το άσχημο, το καλό από το κακό, το πολύτιμο από το τιποτένιο, κάποιιοι γονείς, κάποιιοι δάσκαλοι στα σχολεία, στη γειτονιά, στην εκκλησία, **μου δίδαξαν την πιο μεγάλη αλήθεια, πως ο κόσμος μας είναι ένα στολίδι, είναι απέραντα όμορφος, έτσι που όσο τον γνωρίζεις καλύτερα, τόσο ανακαλύπτεις πιο πολύ την ομορφιά του, όσο τον γεύεσαι με όλες τις αισθήσεις, τόσο πλουτίζεις τη ζωή σου.** Γι αυτόν τον πλούτο της ζωής μου νοιώθω, τώρα πια, που είμαι μεγάλος άνθρωπος και καταλαβαίνω, μια απέραντη ευγνωμοσύνη στους παιδαγωγούς μου.

Αυτόν λοιπόν τον πανέμορφο κόσμο με τα άπειρα μυστήρια και θαύματα, έχει σα σκοπό της να αποκαλύπτει η παιδεία, μια που την ομορφιά δεν τη βλέπει και δεν μπορεί να την αντιληφθεί, να τη νοιώσει και να τη γευθεί ο ακαλλιέργητος άνθρωπος. Καταλαβαίνετε τώρα πόσο δυστυχισμένος πρέπει να είναι αυτός ο άνθρωπος, που δε ξέρει και δε μπορεί να γευθεί την ομορφιά που τον περιβάλλει, αλλά και πόσο ζημιά κάνει και στους άλλους ανθρώπους, μια που συχνά με την αμυαλοσύνη του την καταστρέφει αυτήν την ομορφιά.

Θυμούμαι, αγαπητοί μου μαθητές, όταν ήμουν παιδάκι, ένα βράδυ κουβέντιαζε η μητέρα μου με μια φίλη της για την Γκουέρνικα, τον γνωστό πίνακα του Πικάσο. Έλεγαν

πόσο σημαντικός και όμορφος είναι. Είχα μια αγωνία να τον βρω κάπου και να τον δω. Δεν μπορείτε να φανταστείτε την απογοήτευση μου όταν τελικά τον βρήκα σε ένα βιβλίο. Περίμενα όμορφα χρώματα, όμορφα πρόσωπα, όμορφα τοπία και αυτό ήταν ότι πιο άσχημο και τρελό θα μπορούσε να ζωγραφίσει και το πιο άσχετο παιδί της ηλικίας μου. Απέφυγα να πω κουβέντα. Πέρασαν χρόνια πολλά και κάποτε απροσδόκητα έπεσα πάνω σε μια φωτογραφία της Γκουέρνικα. Ένα ρίγος συγκίνησης με παρέλυσε. Ήταν το ίδιο σκληρό το θέαμα όπως το έζησα τότε που το πρωτοείδα, αλλά αυτή τη φορά ήμουν σε θέση να διακρίνω τη δύναμη της αλήθειας που περιείχε, δεν ήταν ευχάριστος στα μάτια αλλά μέσα στην ασχήμια και την σκοτεινιά της κατεστραμμένης ζωής αποκάλυπτε ένα άλλο επίπεδο ομορφιάς.

Γιατί ομορφιά δεν υπάρχει μόνο σε αυτό που βλέπουν τα μάτια, στα όμορφα χρώματα, στην αρμονία των σχημάτων, στο παιχνίδι του φωτός, στις χορευτικές φιγούρες των κυμάτων και των φυτών καθώς τα φυσά ο άνεμος, ούτε μόνο σε όσα ακούν τα αυτιά στους καταπληκτικούς θορύβους της φύσης ή στα μεγάλα μουσικά έργα και τραγούδια, **ομορφιά υπέροχη υπάρχει και σε αυτά που βλέπει και γεύεται ο νους και η καρδιά.**

Ομορφιά υπέροχη υπάρχει και στο χαμόγελο ενός παιδιού, στο χάδι της μάνας και του πατέρα, στον κόπο του εργάτη, στο βλέμμα της ικανοποίησης, όταν βλέπεις τη δουλειά σου τελειωμένη, ομορφιά υπάρχει και στη ζεστασιά της φιλίας, στην τόλμη των γενναίων αποφάσεων, στη δύναμη της συγχώρησης όσων μας έβλαψαν, ομορφιά υπάρχει στα χέρια που κάνουν το καλό, στα λόγια που εκφράζουν συμπάρασταση και αγάπη, στα μάτια που κλαίνε και θυμώνουν για το κακό και την ασχήμια. Μου άρεσε πολύ σαν διάβασα κάποτε μέσα στο Ευαγγέλιο τη φράση: ως ωραίοι οι πόδες οι ευαγγελιζόμενοι την ειρήνην, (μα πόσο όμορφα είναι τα πόδια αυτών που φέρνουν τη χαρούμενη είδηση της ειρήνης!)

Πριν μερικές μέρες διάβαζα ένα έργο του Τσέχωφ, στο οποίο, σε ένα απόσπασμα, περιέγραφε τα χαρακτηριστικά του πραγματικά μορφωμένου και καλλιεργημένου ανθρώπου. Κάπου εκεί έλεγε πως ο καλλιεργημένος άνθρωπος δεν μπορεί να είναι γκρινιάρης και κάθε τόσο να παραπονιέται, τότε για τον άσχημο καιρό και τότε γιατί κάτι δεν πάει καλά στην υγεία του ή στη δουλειά του. Δεν έλεγε όμως γιατί. Άρχισε αυτό το γιατί να με απασχολεί και τώρα θαρρώ, πως έχω την απάντηση.

Ο πραγματικά μορφωμένος και καλλιεργημένος άνθρωπος βλέπει τόση ομορφιά, γύρω και μέσα του, που η ασχήμια και η αναποδιά, που σίγουρα υπάρχουν άφθονα, δεν είναι ικανά να τον καταβάλουν και να τον κάνουν κακόμοιρο. Αντίθετα ο ακαλλιέργητος και αμόρφωτος άνθρωπος, ανίκανος να δει την ομορφιά, γύρω και μέσα του, προσπερνά και τσαλαπατά σαν τυφλός, δυστυχής και κακόμοιρος.

Εξουσία, δύναμη και ομορφιά σπάνια μπορούν να ταιριάξουν, γι' αυτό και κατά κανόνα αυτοί που κυβερνούν τα έθνη, αυτοί που κρατούν στα χέρια τους τα ηνία της ιστορίας είναι οι απαίδευτοι, οι ακαλλιέργητοι και κακόγουστοι κυνηγοί της εξουσίας. Ο κόσμος τους, και στο βαθμό που το καταφέρνουν, ο κόσμος μας, είναι μια αρένα, ένα

πεδίο μάχης και η ζωή ένας ατελείωτος πόλεμος, όπου δεν μπορεί να έχει κράτος και εξουσία η άνοιξη. Και όταν αυτοί μιλούν για την παιδεία, ή ακόμη χειρότερα όταν σχεδιάζουν την εκπαίδευση στο μυαλό τους, έχουν να οχυρώσουν τα νιάτα με γνώσεις που θα τις χρησιμοποιήσουν σαν όπλα και όχι ως ωφέλεια για να μπορέσουν να επιβιώσουν. Και από την άλλη, εμείς πνίγουμε τη φυσική ορμή του παιδιού να δει τον κόσμο και τη ζωή θετικά. Αντί να του αναπτύσσουμε, του στραγγαλίζουμε τη φυσική του τάση για αισθητική προσέγγιση. Εμείς, με βλακεία ή υποκρισία, τα καταδικάζουμε στην κατάντια του κόσμου μας με τους πολέμους, την πείνα, την οικολογική καταστροφή, την εγκληματικότητα, τη μοναξιά, τα ναρκωτικά και την αυτοκτονία, που είναι όλα καρποί του μοντέλου της ζωής, που τους διδάσκουμε, είναι καρποί ενός κόσμου και μιας ζωής χωρίς ζεστασιά, θαλπωρή, αγάπη, μυστήριο, ελπίδα, πίστη, αρμονία, με μια λέξη χωρίς ομορφιά.

Κι όμως δεν σταμάτησαν ποτέ τα πουλιά να πετούν, μηδενίζοντας ψηλά το βάρος της καρδιάς μας, ούτε τα λουλούδια να ανθίζουν και να ευωδιάζουν. Δεν σταμάτησαν ποτέ τα παιδιά να παίζουν και να γελούν, κι η φύση να σου ξεσκεπάζει ένα μυστήριο ομορφιάς.

Η Ομορφιά θα μας σώσει, διάβασα σε κάποιον μεγάλο συγγραφέα και μου'ρθε στο μυαλό πως δεν είναι τυχαίο πως οι αρχαίοι έλληνες λάτρεψαν τόσο την αρμονία και την ομορφιά, κι ονόμασαν το σύμπαν κόσμο, που θα πει στολίδι και κόσμημα. Δεν είναι τυχαίο πως εμείς οι χριστιανοί είδαμε το θεό μας σαν ήλιο της δικαιοσύνης, σαν φως του κόσμου. Δεν είναι τυχαίο που ο ίδιος ο Χριστός παρουσίασε τη βασιλεία του σαν βασιλεία της ομορφιάς και της χαράς, παρουσιάζοντας την πότε σαν παράδεισο, κήπο δηλαδή λαμπρό και πότε σαν γιορταστικό τραπέζι, δεν είναι τυχαίο πως ακόμη και αυτά τα ασκητικά συγγράμματα της εκκλησίας τα ονομάσαμε Φιλοκαλία, δηλαδή αγάπη για το κάλλος και την ομορφιά, δεν είναι τυχαίο, πως οι τρεις μεγάλοι φωστήρες της οικουμένης, που στη μνήμη τους γιορτάζει σήμερα η ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα, θεωρούν σαν τον υπέρτατο στόχο της παιδείας την ανάκτηση του αρχαίου κάλλους και τη μετοχή στη δόξα του θεού.

Αγαπητοί μαθητές, λέει το ευαγγέλιο: Υμείς εστέ το φως του κόσμου, λέει ο Χριστός. Εσείς είστε το φως του κόσμου, ενός κόσμου που θα αποκαλύπτει την ομορφιά του κάθε φορά που τον αγγίζουμε με έρωτα και τρυφεράδα, που τον μελετούμε με σεβασμό, που τον χαιρόμαστε, τον ανακαλύπτουμε, τον φωτίζουμε σαν παιδιά του θεού.

Και είναι ίσως η μοναδική υπόσχεση που μπορεί να δώσει η εκπαίδευση, χωρίς φόβο να διαψευσθεί, πως αν η γνώση γίνει μυσταγωγία, γίνει δρόμος για να ανακαλύπτει κανείς την ομορφιά μέσα και γύρω του τότε η ζωή μας θα γίνει ένα όμορφο παιχνίδι χαράς και δημιουργίας και ο κόσμος μας ένα απέραντο κι ανεξάντλητο στολίδι.